

DET NY MERINO # 60

JOBTRIVSEL OG MENINGSdannelse I EN AdskilleseSkultur

En kvalitativ undersøgelse af adskilleseSkulturens elementer og
disses påvirkning på forældre som arbejdskraft

NANNA SEVERINE LINDE JENSEN OKTOBER 2021

PRÆSENTATION AF FORFATTEREN

Nanna Severine Linde Jensen

Stud.mag. i International Virksomhedskommunikation,
Syddansk Universitet

ISSN: 2445 – 6764

Copyright ©

Artiklen må bruges og genbruges under Creative Commons licens BY-NC-ND, hvilket betyder, at den må gengives og spredes elektronisk eller på anden måde, hvis det sker med klar kildeangivelse og/eller med link tilbage til den pågældende gengivelse.

Redaktion:

Flemming Smedegaard
& Cecilie Greve Jensen

Abstract

This article is a qualitative study of the everyday lives of working parents as they return to their occupations in the wake of their maternity leave. The aim of this thesis is to examine how the elements of a separational culture affect parents as a workforce in the wake of their maternity leave and how the parents create meaning in a separational culture. The article is based on a phenomenological and hermeneutic perspective and the analysis is based on 14 qualitative interviews based on a narrative approach with working parents who either have their children in full time care outside the home or have had experience with working full time and having their children placed in care. The article provides insight in the parent's subjective experiences with separational culture and how it has affected both their personal and professional everyday lives. The study also provides insight and knowledge regarding the challenges the parents face culturally, socially and professionally. The analysis is based on a theoretical framework which has its foundation in theory of sense of coherence and belonging as well as theory of narratives and theory of recognition. The analysis is divided into three analytical sections: the first provides knowledge of the parents' everyday life and how they experience significant feelings of uncertainty, frustration, and doubt as a result of their children's care and thoughts of returning to their jobs or education. The parents express experiencing challenges both culturally and socially as they feel limited, confused, and are affected by feeling guilty about their responsibility towards both their children and their workplace. The second part of the analysis highlights the resources and coping mechanisms which relieve the parents and provide a sense of meaning in their existence in the separational culture these being elements of family, the need of self-realization as well as a feeling of assisting their children in their development in the best possible way. This analytical section also sheds light on statements from the parents which gives insight into how the culture affects them as a workforce and the consequences associated with this. Finally, the third section of the analysis provides knowledge of the narratives within the culture and how they affect the respondents in their parental role and how they perceive the master- and counter narratives in the separational culture and how it affects them socially which in the article proves to have great affect in many aspects of the parents' lives.

Indledning

I løbet af de sidste generationer er der sket et historisk skift i samfundets opfattelse af kønsroller og samtidigt en enorm udvikling for kvinders rettigheder generelt såvel som i forbindelse med kvindernes indtog på arbejdsmarkedet. I den forbindelse er der også opstået en nyskabelse af den typiske, skandinaviske familiekonstruktion, der opleves overvejende som bestående af to indkomster. Dette har skabt en institutionaliseret kultur, hvor forældre arbejder og skandinaviske børn er blandt dem i verden, der passes flest timer uden for hjemmet. Ud fra denne tendens er der på bl.a. diverse sociale medieplatforme blandt fagfolk opstået en interesse i et begreb, der kaldes 'adskillelseskultur' – en kultur, der beskriver den normative kulturelle tendens i vesten, hvor børn tilbringer stadig mere tid uden for hjemmet og væk fra forældrene, og hvor der på diverse medier tolkes i konsekvenserne ved denne skandinaviske institutionalisering.

Der er i artiklen et øget fokus på og interesse for det virksomhedskommunikative element, og derfor vurderede jeg det relevant at inkludere et fokus på forældrene som arbejdskraft for at undersøge, hvordan kulturen potentielt påvirker deres motivation og dermed effektivitet som arbejdskraft, hvilket gerne skulle bidrage med et relevant element for virksomheder og organisationer, hvor disse forældre kan være ansat. Ydermere vurderes det relevant for mange organisationer at engagere sig i denne kulturelle tendens for også at kunne forudse og planlægge efter dens udvikling til gavn for virksomheden generelt.

Artiklens problemformulering, der besvares på baggrund af analyse af den indsamlede empiri, er todelt og som følger:

*Hvordan påvirker adskillelseskulturens elementer forældre som arbejdskraft efter endt barsel?
Hvordan skaber forældrene mening i en adskillelseskultur?*

I skabelsen af problemformuleringen har bestræbelsen været at sikre en nuanceret tilgang til artiklens forskningsområde i adskillelseskulturen således, at den indsamlede empiri kunne baseres på en narrativ tilgang. Det primære fokus i artiklen er derfor at belyse forældrenes oplevelse af adskillelseskulturen og deres tilbagevenden på arbejdsmarkedet efter barsel, såvel som en undersøgelse af, hvordan forældrene skaber mening i kulturen og dermed i deres daglige liv.

Videnskabsteoretisk ståsted

Artiklens formål er, gennem en narrativ tilgang og en nysgerrighed på undersøgelsesområdet, at udvinde viden omkring de adspurgte forældres væren i adskillelseskulturen, og hvordan de skaber mening i deres hverdag som fuldtidsansatte småbørnsforældre, og hvordan denne relativt nye diskurs og dens tilhørende narrativer og normer påvirker dem i denne meningsdannelse. I denne forbindelse har jeg vurderet fænomenologien samt hermeneutikken relevant i den fortolkende tilgang, der er gennemgående i artiklen og analyseafsnittet især, hvorfor disse to videnskabsteoretiske tilgange vil fungere understøttende i forhold til hinanden. Hermeneutikken benyttes i forbindelse med fortolkning og analyse af data og empiri, hvor fænomenologien vil være bidragende i indsamlingen af data såvel som artiklens teoretiske rammer og analyse. Det fænomenologiske perspektiv er udgangspunkt for artiklens videnskabsteoretiske perspektiv, fordi jeg har vurderet det vigtigt at artiklen elementer alle er udgjort af åbenhed og nysgerrighed, hvor fænomenologiens åbne erkendelsesinteresse, der giver anledning til potentielt at udvikle sig på uventede måder, indgår. Ydermere virkede det oplagt at arbejde med et relativt nyt, og ikke helt stadfæstet, fænomen som adskillelseskultur ud fra en videnskabsteori, der er baseret på at beskæftige sig med refleksioner over, hvordan verden fremtræder for individet samt hvordan forældrene oplever deres hverdag og de valg, de træffer i forbindelse med barnets indkøring og institutionalisering, og hvordan deres generelle opfattelse af denne kontekst og livsførelse imødekommes på ved at undersøge disse handlinger, oplevelser og udtalelser ud fra et fænomenologisk udgangspunkt (Pedersen & Bransholm, 2012).

En medvirkende faktor, der taler for at benytte sig af den fænomenologiske metode, er, at den fungerer supplerende til forskningsdesigns, der er udgjort af kvalitative metoder som denne artikel vil gøre brug af i dataindsamlingen. Igen er dette afgørende elementer, der tillader en fleksibel dataindsamling, fordi det er vigtigt at grobunden for de kvalitative interviews muliggør at der kan opstå ny viden, opdages nuancerede synspunkter samt en potentiel ny dybde inden for forskningsfeltet. Kernen i fænomenologien, som den tolkes i forbindelse med artiklens formål er, at uanset hvilket fænomen, der belyses, er det anskuerens ansvar at betragte dette fænomen så åbent og nuanceret som muligt (Pedersen & Bransholm, 2012). Dette betyder i praksis, at anskueren skal behandle forskningen og dens emner uden på forhånd at være farvet af hypoteser eller antagelser så vidt muligt. Dermed vil forskningen så vidt muligt tilgås neutralt i forhold til mine egne oplevelser og forventninger. På den måde har den fænomenologiske tilgang også udgjort grundlaget for mange beslutninger truffet i interview-afsnittet og i udviklingen af spørgsmålene og til dels også i beslutningen om at udføre disse så narrativt og åbent som muligt, netop fordi den fænomenologiske

forskning ønsker at opdage verden (fænomener), som den forstås i den enkelte forsknings/-anskuelsessituation (Pedersen & Bransholm, 2012).

Videnskabsteoretisk tilgang

I naturlig forlængelse af ovenstående afsnit om både videnskabsteoretisk ståsted såvel som videnskabelige grundantagelser, der udgør fundament for artiklens analyse, har jeg vurderet det relevant med et kortere afsnit om metodevalg i forbindelse med besvarelse af artiklens problemformulering. Med metode er der i dette tilfælde tale om hhv. abduktiv, deduktiv og induktiv tilgang, og dette vurderes relevant på lige fod med andre videnskabsteoretiske overvejelser idet de vil have en medbestemmelse i, hvordan artiklens problemformulering besvares, da disse er medvirkende faktorer for, hvordan selve undersøgelsen gribes an. Jeg har valgt at basere artiklen på en metodisk induktiv tilgangsvinkel, fordi artiklen er baseret på et empirisk studie, hvorfor det tager udgangspunkt i det data, der empirisk indsamles og på den måde udvindes de mest relevante og brugbare teorier til analyse af denne data. Altså er det empirien, der udløser teorien frem for omvendt, hvilket også set i forbindelse med den fænomenologiske og hermeneutiske videnskabsteori skaber forudsætning for objektivitet så vidt muligt, og dermed ekskluderer muligheden for at bestemme teori og tilgang forud for interviewet. Kort skitseret er det empirien, der bestemmer, hvilken retning den nye viden, der udvindes, kan gå i, og baseret på svarene fra respondenterne vælges teorien herfra.

Litterær baggrund for forskningen

Først vurderes det i artiklen relevant at inddrage viden omkring begrebet 'institutionalisering' for at skabe en forståelse af tendensens betydning for artiklens centrale emner og for besvarelsen af problemformuleringen. I en artikel fra folkeskolen.dk beskrives institutionaliseringen som fænomen og i dette citat forekommer en interessant blanding af de narrativer, der bl.a. undersøges i artiklen:

Børnenes opvækst i den moderne tid foregår i institutioner. Det er blevet tydeligere i de seneste år gennem i starten af være i vuggestuen til børnehaven, men også op i skoleårene er der tale om institutionalisering. Helt til tolvårsalderen er barnet det meste af dagens vågne timer blandt sociale relationer i institutioner. Årsagen og baggrunden for dette mønstre må findes i den nye familie mønstre. Vi ser hvordan begge forældre er på arbejdsmarkedet, mens barnet opdrages institutionelt.” (Sabri, 2018, originale fejl).

I citatet ovenfor ses narrativer eller holdninger fra begge sider af diskussionen om adskillelseskulturen, fordi tendensen tydeligt beskrives på kritisk vis som en adskillelse fra forældrene, hvor børnene så ”opdrages” i institutionsmiljøer. Netop denne retorik er interessant og får læseren til at stille spørgsmålstegn ved, om barnet blot passes eller reelt formes og opdrages i institutionsmiljøet frem for hjemme og med hjemmets og forældrenes værdier. Omvendt beskrives miljøet også som bestående af sociale relationer, hvilket for de fleste vil opfattes som værende et positivt miljø. Socialiseringselementet er et argument, der ofte bruges i debatten om adskillelseskultur og ofte i en sammenhæng, der taler for institutionslivet og bygger på en overbevisning om, at børn behov for at omgås socialt med jævnaldrende og den vej igennem opnå socialisering og den rette mængde stimuli. En anden mere statistisk viden, der vurderes relevant for artiklen og forskningsområdet, som også bidrager til en baggrundsviden om det, forældrene i interviewene udtaler sig om, er, at 18% af danske børn under et år går fuld tid i institution, dvs. et tal der viser, at danske børn både er meget yngre, når de starter i institution sammenlignet med vores nabolande, men også at de tilbringer væsentligt mere tid i institutionerne end børnene i nabolandene (Holm, 2011). Der er flere faktorer, der spiller ind i disse tal; blandt andet beskrives det at barselsreglerne i Danmark bl.a. er forringede i forhold til Sverige, idet mange svenskere har længere barsel end danskere. Dog peger artiklen også på, at de norske og danske barselsregler og dermed længden på barslen ligner hinanden, og at de danske barselsregler er væsentligt bedre end de finske. Til gengæld tilbringer norske og finske børn stadig væsentligt mindre tid i institutioner, hvorfor der kan argumenteres for, at barselsregler naturligt spiller en rolle, men at kultur og ideologi er en mere tungtvejende årsag til den statistiske forskel. Artiklen fra folkeskolen.dk giver anledning til flere refleksioner omkring den historiske udvikling og hvorfor narrativerne har udviklet sig anderledes i Danmark sammenlignet med nabolandene, der har sammenlignelige institutionstyper. Blandt andet udtaler forsker og professor ved Aarhus universitet, Anette Borchorst, sig om normerne for de skandinaviske lande og hvilke valg, der har resulteret i de forskellige udviklinger. Særligt interessant er det, at hun udtaler sig generelt om de narrativer, der fungerer forskelligt fra land til land, og hvordan de har formet forældresynet og vurderingen af børns behov. Blandt andet udtaler hun om Sverige at: "Her siger normen, at du er en dårlig mor, hvis du kommer dit barn i institution, inden det er fyldt et år. Der er en meget stærk norm om, at børn under et år hører hjemme i familien" (Holm, 2011).

Kvindernes indtog på arbejdsmarkedet spiller en betydelig rolle i årsagen til institutionernes begyndelse, men Anette Borchorst udtaler i forbindelse med en massiv udbygning af de danske institutioner, at: ”Det skete med børnene i centrum. Det havde mindre med behovet for kvindelig

arbejdskraft at gøre. Det handlede om pædagogik og børnenes udvikling. Man mente simpelthen det var godt for børnene [...]” (ibid.)

Peter Otis Gray er en amerikansk professor i psykologi, der er kendt for sit arbejde med forholdet mellem uddannelse og leg samt sit evolutionære perspektiv på psykologiteori, og han er også forfatter til bogen ”Freedom to learn”, der behandler mange af de områder, som kritikere af adskillelseskulturen er optagede af. Han bidrager også med et nuanceret perspektiv til, hvad institutioner kan bidrage med, og hvordan løsningen på det omsorgsrelaterede aspekt nærmere er en justering af institutionsmiljøet og en potentiel mellemvej mellem hjemmepasningen og institutionspasning frem for en udskamning af værdierne, der findes på begge sider af kulturen. Grays teorier er imidlertid baseret på skolesystemet og altså på børn, der er væsentligt ældre end børnene i indeværende artikels empiri og forskningsområde, men perspektiverne fungerer også som et gavnligt bidrag til artiklen da bogens holdninger ligeledes kan overføres til institutionsmiljøerne for de yngre børn. Grays kritik af institutionsmiljøet/-kulturen heromkring bunder i en grundlæggende uenighed i den måde skolesystemet er et påtaget koncept, der ’tvinger’ børn til at lære i kunstigt opstillede miljøer, der foruden at begrænse børnenes frihed også hæmmer barnets naturlige instinkt og nysgerrighed. Derudover argumenterer Gray for, at institutionsmiljøet mangler tiltro til børn, betvivler deres rationalitet og potentiale, og at institutioner faktisk fratager børn og unge muligheden for at tage ansvar for deres eget liv, idet diskursen/narrativet ofte bliver sådan, at hvis du klarer dig godt i skolen, vil livet arte sig for dig, og hvis det så ikke gør, kan barnet påtage sig en offerrolle og skyde skylden på samfund, forældre eller miljø generelt, fordi barnet ikke har været drevet af lyst og egen følelse af ansvar (Gray, 2015). Disse argumenter vurderes vigtige, idet de italesætter nogle af de problematikker, der kan findes i læringsmiljøerne, men som oftest ikke påtales og i mange tilfælde kan give anledning til dårlig samvittighed hos forældrene. Denne skyldfølelse er et område, der har stor betydning for artiklens analysedel, der belyser forbindelsen mellem skyldfølelse og forældres trivsel på arbejde/uddannelse. I samme forbindelse vurderes det relevant at nævne Allan Schore, som er en amerikansk psykolog og forsker i neuropsykologi, der har skrevet afhandlingen ”Effects of a secure attachment relationship on right braindevelopment, affect regulation, and infant mental health”, der kort fortalt redegør for, at dele af småbørns hjerne ses kun at udvikle sig som de skal, hvis barnet kontinuerligt og intenst oplever omsorg fra deres primære omsorgspersoner, og han argumenterer i den forbindelse for, at der altså er dele af hjernen, der ikke udvikler sig (primært i barnets første to leveår) til sit fulde potentiale, hvis barnet tilbringer meget tid i institution frem for hos deres primære omsorgspersoner (Schore, 2001). Meget tyder på, at respondenterne er eksponeret

for en type viden om relationsdannelse og vigtigheden af samværet med barnet, dels fordi der tilkendes gives at føle dårlig samvittighed over det antal timer deres barn tilbringer i institution, men også fordi de er på sociale medier, der i højere grad - i forbindelse med omsorgsaktivisme - deler meget af denne type viden, som forældrene er eksponeret for på deres platforme. I denne forbindelse vurderes denne slags forskning relevant at inkorporere, da der kan argumenteres for, at respondenterne påvirkes af denne viden, når de afleverer deres børn i institution for selv at tage på arbejde og på denne måde påvirkes negativt i deres arbejdstrivsel, hvilket er et fokuspunkt i forskningens problemformulering. Et sidste bidrag til den viden, der har fungeret som afsæt til artiklen er bogen "Det moderløse samfund" af Niels Arbøl, der er biolog og lektor. Dette bidrag vurderes vigtigt, fordi Niels Arbøl har et naturvidenskabeligt perspektiv på institutionaliseringen, hvilket er interessant for artiklens natur, da adskillelseskulturens i højere grad beskæftiger sig med de mere følelsesladede forskningsområder, der fokuserer på psykologiske og sociologiske problematikker frem for naturvidenskabelige faktorer. De naturvidenskabelige faktorer, der belyses af Niels Arbøl, er bl.a. stress hos forældre samt børn, faldende fødselstal, biologisk alder ved graviditet samt aborttal og fertilitetsbehandling. Værket indeholder med sine 600 sider mange forskellige aspekter inden for biologien, hvorfor jeg har udvalgt kort at redegøre for de primære områder, der har relevans for artiklen. Blandt andet nævnes det i værket, at der er en markant stigning af stress hos kvinder og mænd og især i de aldersgrupper, hvor børnefamilier typisk etablerer sig.

Et interessant fokuspunkt er, at især arbejdende mødre er stressede og oplever meget dårlig samvittighed i fordelingen af ansvar på job og i hjemmet. Dette aspekt vurderes vigtigt i artiklens sammenhæng, når især tilkendegivelser fra mødrene blandt respondenterne skal analyseres. Niels Arbøl fremlægger argumentation for, at jo tidligere børn institutionaliseres – og jo længere tid de er der, des større er sandsynligheden for, at de helt små børn udvikler stresstendenser, hvilket ifølge Niels Arbøl vil påvirke bl.a. børns sociale udvikling. Sidstnævnte er særligt interessant, fordi det står i skarp kontrast til narrativet om, at børn netop opnår en bedre socialisering i institutionsmiljøer, som ofte bruges i argumentationen for, hvorfor institutioner er et godt valg for familierne. Det er særligt interessant, fordi forældrene i analysen giver udtryk for, at de oplever disse narrativer om, at institutionen er gavnlig for deres barn eller børns sociale færdigheder, hvorfor dette i nogle tilfælde vil påvirke forældrene i deres beslutning om, hvorvidt deres børn skal hjemmepasses eller institutionspasses (Arbøl, 2013).

Adskillelseskulturen

Adskillelseskulturen er på mange måder artiklens omdrejningspunkt, idet problemformuleringen er udsprunget af nysgerrigheden omkring denne tendens samt en interesse i bl.a. forældreomsorgen på arbejdspladsen. Et emne som i artiklen vurderes at være et aspekt i adskillelseskulturen og i det moderne samfund, hvori der mangler fokus og forskning. Derfor vurderes det vigtigt, at artiklen indeholder et afsnit, der belyser adskillelseskulturen: både hvordan den defineres, men også hvad den indebærer, og hvad den er opstået af. Adskillelseskulturen defineres ofte som en kultur, der har fokus på hurtig og målbar selvudvikling, hvor det materialiserede menneske bruger meget energi på ting uden egentlig menneskelig værdi. Der er stort fokus på at optimere selvet og egne børn, både i form af udvendigt pres fra omverdenen, men i høj grad også fra en indre normativ forståelse af, at jo mere vi præsterer, des bedre er vi som mennesker. I denne forbindelse fremmedgør vi os fra forbindelsen til os selv og andre, og tilsidesætter de vigtige menneskelige behov for tilknytning og omsorg for os selv, andre og vores børn for at opnå milepæle i en instrumentaliseret og kapitaliseret livsførelse (Gjerlang, 2017).

Begrebet adskillelseskultur blev (officielt) brugt første gang af begrebets ophavsmand, psykolog og omsorgsaktivist Nynne Marie Gjerlang. Begrebet blev til, da Nynne Gjerlang skulle forsøge at beskrive en tendens, hun havde bemærket, der ansporede forældre til adskillelse fra deres børn, og beskriver denne tendens som ” [...] de træk ved kulturen, som fører til at vi adskiller os fra vores børn, fra os selv og fra hinanden – både på det konkrete og praktiske plan, men også på det følelsesmæssige.” (Gjerlang, 2017). Nynne Gjerlang uddyber grundlaget for denne tendens ved at beskrive den moderne kultur som en, der handler om:

[...] hastighed, det hurtige fix, ny teknologi, evige omstruktureringer og skiftende og midlertidige trends inden for mad, mode og mirakelkure. Vi skal tilpasse os arbejdsmarkedets skiftende ønsker og præferencer, for at afværge “truslerne fra globaliseringen”. Vi skal være tilpasningsdygtige, omstillingsparate, effektive, fremtidsorienterede og “følge med”. Det værste man kan være er stillestående! Så er man doven eller uambitiøs. Føj! (Gjerlang, 2017).

Nynne Gjerlang argumenterer for, at tendensen til at adskille os fra vores børn har udgangspunkt i kultur tendenser, der handler om, at vi skal præstere på arbejdsmarkedet, og der derfor i virkeligheden ikke er den tid, der er nødvendig, når man opfostrer børn. Nynne Gerlang kalder adskillelseskulturen for et ”instrumentaliseret samfund” og forklarer, at det moderne samfund beskæftiger sig med og

fokuserer på en masse, der ikke skaber reel værdi – altså, en slags pseudobeskæftigelse hvor man bruger oversættelsesredskaber til at bestemme tings værdi sammenlignet med noget andet og argumenterer for, at instrumentaliseringen har resulteret i, at vi bliver fremmedgjorte over for os selv, fordi vi konstant måler tings værdi og forsøger at nå alle de ting, som vores kultur dikterer, er det rigtige eller det mest værdifulde: f.eks. en god karriere eller økonomisk frihed, og derfor overdrages omsorgsansvaret for vores børn til andre for at komme i mål med de instrumentaliserede værdier. Følgende citat fra Nynne Gjerlangs blog ”Verden ved siden af”, som også er navnet på hendes psykologpraksis, beskriver uddybende ovenstående optimeringstendens samtidig med, at den præsenterer nogle narrativer, der står i centrum for adskillelseskulturen:

[...] mange af de tilbud der eksisterer til nybagte mødre handler om, at børnene skal aktiveres og stimuleres, for så... det ene eller det andet. Vi skal som mødre gå til svømning med vores børn, for ellers bliver de aldrig trygge ved vand, og det kommer man altså til at fortryde. Der skal synges med dem, for musik er meget stimulerende for deres udvikling. Vi skal gå til hopplastik, for så understøtter vi deres grovmotoriske udvikling. Man skal klappe højre ben mod venstre hånd, har jeg hørt, for så udvikler deres hjerner sig bedre. Vi skal købe skridsikre bukser, for så kommer de hurtigere igang med at kravle, og en gåvogn skal de ha', for så kommer de hurtigere igang med at gå. Som mødre skal vi tænke rigtig meget på at optimere udbyttet af vores moderskab, altså barnet. (Gjerlang, Mommy i den accelererende og instrumentaliserede kultur, 2017).

Begrebsafklaring

Det vurderes i artiklen vigtigt at supplere ovenstående afsnit om adskillelseskultur med et kortere afsnit omhandlende andre begreber, der ofte bruges i sammenhæng med adskillelseskulturen og derfor også i artiklen, og som fungerer som vigtige elementer i forståelsen af kulturen som helhed.

Omsorgsaktivisme er et begreb, der dækker over en ”modstandsbevægelse” til adskillelseskulturen. Forældre og andre interessenter som fx pædagoger har inden for de senere år i højere grad fået øjnene op for de stadigt dårligere vilkår og normeringer i danske institutioner såvel som dårlige vilkår for hjemmepassende forældre – og i denne forbindelse især for enlige forældre. Ligeledes sætter disse individer spørgsmålstegn ved tendensen og dens sundhed og argumenterer for manglende børnevelfærd og børnerettigheder. Disse individer kalder sig eller identificerer sig som ”omsorgsaktivister” og arbejder for på forskellige plan (individuel, politisk eller via en platform), at

”råbte befolkningen op” og kæmpe for bedre rettigheder for børn og forældre. Nogle identificerer sig som omsorgsaktivister ved alene at være modstandere af adskillelseskulturen og hjemmepasse egne børn (Storm, Er børn voksne underlegne i et værdighedsperspektiv?, 2020).

Mie Storm, der er udannet cand.mag. i anvendt filosofi med speciale i psykiatri, udtaler følgende i en artikel til Politiken, der repræsenterer et af de grundproblemer i adskillelseskulturen, som *omsorgsrevolutionen* er opstået af eller bør opstå af: ”At være adskilt fra sine små en god del af døgnets vågne timer – med eller uden gråd og dårlig samvittighed til følge – er et grundvilkår i en tid, hvor langt de fleste forældre passer et arbejde hver dag.” (Mølgaard, 2020) Der er nemlig delte meninger i forhold til, om vi befinder os i starten af en omsorgsrevolution eller om denne faktisk ikke reelt er startet (eller ikke kommer til at starte) endnu. Hun uddyber i artiklen med en udtalelse der, udover at beskrive hendes opfattelse af adskillelseskulturen, også bidrager yderligere med et billede af, hvad narrativer i denne kultur kan være: ”Hele vores samfund er gennemsyret af en fortælling om, at det er godt for børn at blive robuste og selvstændige ved at blive adskilt fra deres forældre fra en tidlig alder. At de skal lære at sove selv, fordi det er godt for dem. At de skal afvænnenes brystet, inden de bliver ét år. Men det er jo alt sammen løgn og kun noget, vi fortæller os selv og hinanden, fordi samfundet fungerer på arbejdsmarkedets præmisser i stedet for på familiernes og børnenes præmisser” (ibid.). Med disse ord beskriver Mie Storm, hvad omsorgsrevolutionen ønsker at gøre op med: nemlig en kultur, der er baseret på arbejdsmarkedets præmisser, og som derved sætter børn og forældres trivsel og behov tilbage. Omsorgsrevolution er dermed den bevægelse eller det middel, som omsorgsaktivister eller andre kritikere af adskillelseskulturens forskellige aspekter ønsker igangsat for at udbedre adskillelseskulturens konsekvenser, og som ideelt set skulle lede til en anden samfundskultur, hvor materielle ting og karriereprestige skal fylde mindre end børns behov.

Institutionalisering er et begreb der dækker over den store ændring, der har fundet sted inden for især den sidste generations tid, hvor antallet af timer, børn bruger i institution frem for sammen med deres forældre, er steget voldsomt. Faktisk er Danmark det land i Europa, hvor børn er mest adskilt fra deres forældre, og går tidligst og længst tid i institution (Rasmussen A. O., 2019). Institutionalisering er derved et centralt begreb i adskillelseskulturen, fordi det belyser ét af de mest bekymrende aspekter denne kultur har medført, og også et af de aspekter som omsorgsaktivister har størst fokus på at udbedre i en anderledes kultur vha. en omsorgsrevolution.

Hjemmepasning dækker over alternativet til institutionspasning, hvor forældre vælger at holde børnene hjemme efter barslen ender. Hjemmepasning er i mange kommuner selvbetalt, hvilket mange

mener sender et budskab om et politisk standpunkt ift. børnepasning, og som mange også argumenterer for fratager forældre det egentlige valg om at hjemmepasse, især enlige forældre, da det hjemmepassertillæg der i 39 kommuner udbetales, varierer meget, men kun i meget få tilfælde er tilstrækkeligt for en forsørger. Tillægget varierer fra 75xx kroner til 18xx kroner om måneden. (Skaaning & Bannor-Kristensen, 2017). I forbindelse med omsorgsaktivisme er der opstået en tendens, som man især kan se på sociale medier, hvor forældre giver udtryk for at være enten ”pro hjemmepasning” eller ”pro institution” og argumenterer herfor på deres platforme. Ofte vil argumenterne og de generelle holdninger være de samme der ses udtrykt som narrativer i adskillelseskulturen, dvs. argumenter på den ene side om vigtigheden af tilknytning til forældrene og meninger om, at institutionslivet er for erhvervs livet og ikke børnene, hvor man på den modsatte side vil se argumenter for, at børn bør socialiseres og stimuleres, og at dette ideelt kan opnås i institutionsmiljøer med professionelle voksne og jævnaldrende børn.

Indkøring er et begreb, der både optræder i interviewmaterialet, men også i forbindelse med artiklens analyse, hvorfor det også kræver en begrebsafklaring, således at læseren forstår, hvad der i adskillelseskulturen og artiklen menes med en indkøringsproces. Indkøring er et begreb, der i institutionssammenhænge bruges om den proces, man arbejder med, når børn skal vænne sig til at være i institutionen. Ofte vil den bestå af en aftalt periode mellem forældre og institution, typisk strækker perioden sig over 1-3 uger, hvor forældrene og barnet besøger institutionen og gradvist øger det antal timer, barnet befinder sig i institutionen, indtil barnet kan afleveres til hvad der kategoriseres som en ”normal dag”, altså en ca. 8-timers dag i pasning. Indkøring er opstået som en del af den relativt bratte ændring barnet oplever, når det har været hos forældrene i løbet af barslen, men så på en specifik dato skal passes af andre. Indkøringen er derfor en proces skabt for at imødekomme barnets behov ved at behandle skiftet mere i etaper eller stadier frem for en direkte overlevering i løbet af en eller få dage. Der findes mange forskellige holdninger både hos forældre og pædagoger/dagplejere mm. omkring, hvad den optimale indkøringsproces er. Hvor nogle vil mene, at det skal behandles mere som et plaster, der rives af og skal overstås hurtigst muligt for barnet, og andre mener, at det skal tage længst muligt tid, og at optrapningen skal ske så ubemærket som muligt for barnet, for at gavne relations-dannelsen mellem barnet og pædagogerne.

Teori

Med problemformuleringen og den indsamlede empiri som omdrejningspunkt for denne artikel vil jeg i det følgende afsnit præsentere de udvalgte, centrale teorier, der skal udgøre fundamentet for

analysen. Den videnskabsteoretiske forskningstilgang er fænomenologisk, hvorfor der i højere grad er fokus på empirien som det bærende element sat op mod det teoretiske, naturligvis uden at negligere den absolutte vigtighed og det grundlag, teorien bidrager med.

Anerkendelsesteori

Axel Honneths anerkendelsesteori giver mening at benytte i forbindelse med sociologiske analyser, da teorien bygger på de grundsten, der udgør pædagogik generelt, hvilket kan argumenteres for at være en stor del af at interviewe og fortolke menneskeproduceret empiri baseret på holdninger, oplevelser og deres egen sociale forståelse af situationen og verden. Teorien vurderes væsentlig at inddrage i forbindelse med de elementer forældrene deler omkring deres hverdag, valg og sindstilstand. Anerkendelsesteorien bygger på nogle interessante elementer, da den forsøger at forklare betydningen af anerkendelse og dens rolle i relationer, både sociale relationer såvel som professionelle. Det er min opfattelse, om end teorien ikke ved første øjekast virker som den mest oplagte at tage i brug, at teorien indeholder vigtigt potentiale i forbindelse med at forklare forældrenes væren i adskillelseskultur og den tvivl, der kan opstå om egne forældreevner i den forbindelse. Derfor er det også er min opfattelse, at forældrenes manglende anerkendelse i relationer omkring forældreskab også er et element, der muliggør adskillelsen, blandt andet på grund af narrativer omkring børns behov primært forbundet med institutionssammenhænge, hvori der altså findes en anerkendt antagelse om, at forældrenes rolle i forbindelse med barnets sociale behov ikke er tilstrækkeligt efter en vis alder (typisk alderen omkring institutionsopstart). De tre anerkendelsesaspekter som teorien er baseret på er, ifølge Honneth, en slags skabelon for forskellige sociale udviklingstrin baseret på ønsker om selvtillid, værdsættelse og, som navnet indikerer, anerkendelse i forbindelse med individets livsførelse og betragtes i den forbindelse som en indikator for de faktorer, der i social sammenhæng skal opfyldes for at opnå et moralsk og socialt tilfredsstillende liv. I den forbindelse er teorien også bygget på en forståelse af, at hvis disse sfærer og deres dertilhørende "behovspyramider" ikke er opfyldt, vil individet risikere at miste sit positive selvbillede.

Oplevelse af sammenhæng

Denne teori benyttes i artiklens analyse til at kigge nærmere på, hvordan forældrene oplever mening i en travl hverdag især i forbindelse med stressfaktorer såsom selve adskillelsen fra deres børn og tanker herom, bekymring om eventuelle sygedage hos barnet, indkøring samt vurdering af deres forælderrolle fra omverdenen. I fortællingerne fra forældrene har jeg forsøgt i interviewet at danne

rammer, der muliggør, at jeg kan identificere de faktorer, der ifølge deres subjektive holdninger og oplevelser, er afgørende for den måde, de skaber mening i deres egen situation samt finder mening i den samfundsstruktur, de lever i. Som udgangspunkt består teorien af tre forenede komponenter: meningsfuldhed, håndterbarhed og begribelighed, hvilke ifølge Antonovsky tilsammen udgør individets oplevelse af sammenhæng. I forbindelse med artiklens forskningsgrundlag, der søger at udfolde hvordan forældre påvirkes af adskillelseskulturens elementer, og hvordan forældrene skaber mening i eller på trods af disse elementer, og hvordan dette overføres til deres professionelle liv, har jeg vurderet det relevant at kigge på 'mening' og meningsfuldhed i forbindelse med besvarelsen. Antonovsky forklarer, at meningsfuldhed også kan betragtes som motivation (Antonovsky, 2000), og at man på den måde kan drives af tanken om meningsfuldhed og dermed at præstere som ønsket/forventet af omverdenen på trods af stressfaktorerne, der er indblandet. I forbindelse med adskillelseskultur og artiklens omdrejningspunkt kan et eksempel på en sådan meningsdannelse og motivationsfaktor være et, i adskillelseskulturen alment kendt, narrativ om, at børn har godt af at blive stimuleret både motorisk og mentalt blandt andre børn i et institutionsmiljø, såvel som at stimuli herfra er nødvendige for barnet for at udvikles ordentligt. På den måde kan forældrene finde mening i at aflevere barnet på trods af afsavn og tvivl. På samme tid kan det også være en motiverende faktor, at forældrene overbevises om, at de opfylder et behov hos barnet, som de kan opleve en følelse af ikke selv at have midlerne til at imødekomme.

Teori om narrativ

En vigtig del af min analysestrategi er, at fundamentet for en dybdegående narrativanalyse af forældres udtalelser og oplevelser er baseret på et nuanceret billede af, hvad narrativer kan, og hvordan de fungerer; både når de bruges bevidst og ubevidst. I den forbindelse har jeg vurderet det vigtigt at inddrage teori om 'masternarratives' og 'counternarratives' af Marianne Wolff Lundholt, Cindie Aaen Maagaard og Anke Piekut. Counternarratives beskrives kort som: "[...] the term counternarrative refers to a narrative that takes on meaning through its relation with one or more other narratives." (Lundholdt, Maagaard & Piekut, 2018). Teorien om counternarratives og master narratives benyttes direkte eller indirekte i samtlige analyseafsnit, både fordi narrativer udgør en vigtig del af problemformuleringens forskningsgrundlag, men også på baggrund af adskillelseskulturens diskurs, der opleves forskelligt hos respondenterne, hvilket ses i de narrativer forældrene giver udtryk for, såvel som oplevelser af, hvordan disse narrativer opstår, hvordan disse

eventuelt udvikler sig til master narratives, og hvordan samfundsstruktur, historie og andre faktorer er med til at forme og danne disse narrativer, der potentielt kan have stor indflydelse på vores hverdag, selvopfattelse og især i artiklens interesse: børne og forældresyn, men også hvordan counternarratives kan opstå for at ” [...] denote an all-encompassing and authoritative account of some aspect of social reality that is widely accepted and endorsed by the larger society” (ibid.).

Sekundær teori, litteratur og forskning

En vigtig informationskilde i arbejdet med adskillelseskultur er forummet kulturkristiskforum.dk, stiftet af filosof og samfundskritiker Mie Storm, der bruger forummet som platform for såvel sine egne forfattede indlæg såvel som delingsplatform for litteratur og ny forskning i alle aspekter af adskillelseskulturen og institutionalisering især i Danmark. Denne litteratur og forskning har givet inspiration til grundlaget for artiklens problemformulering, ligesom den også vil blive benyttet i artiklens analyse, når forældrenes udtalelser skal tolkes i forbindelse med deres kulturelle og samfundsmæssige sammenhænge. Blandt andet beretter Mie Storm om ny forskning der:

[...] viser at forekomsten af kronisk stress er 40 % højere hos kvinder, der arbejder fuld tid og har to børn, end hos kvinder, der arbejder fuld tid og ingen børn har. Hos kvinder, der arbejder fuld tid og har ét barn, er niveauet af kronisk stress 18 % højere end hos kvinder, der arbejder fuld tid og ingen børn har. (Storm, Stress hos småbørnsmødre, 2019).

Dette studie giver mening at tage i betragtning, når især mødrenes udtalelser omkring tilbagevenden på arbejde eller dårlig samvittighed over antallet af timer, deres barn tilbringer i institution, skal fortolkes på. I forlængelse af dette viser studiet også, at noget, der har vist sig effektivt for at reducere stressniveauet hos både mænd og kvinder, er reducere af arbejdstimer (Storm, Stress hos småbørnsmødre, 2019). Disse forskningsresultater skal bidrage til at forstå forældrenes hverdag og på den måde forsøge at læse ind i analysen, at forskning indikerer, at småbørnsforældre befinder sig i en særligt udsat position – dette også set i sammenhæng med tidligere nævnte teori omkring at finde mening i hverdagens stressfaktorer hos forældrene.

Slutteligt vurderer jeg det relevant at inddrage Mie Storms selvforfattede litteratur på hendes platform som et udgangspunktsdannende element for forståelse af adskillelseskulturens mange facetter, hvilket vurderes ligeligt relevant i en analysesammenhæng, da denne litteratur bidrager til en forståelse af forældrenes udgangspunkt samt forståelse af den historie sammenhæng og de elementer, politiske

såvel som kulturelle, der har bidraget til den samfundstendens, der belyses i denne artikel. Bl.a. fordi Mie Storm italesætter sammenhængen mellem kvindebevægelser og kvindernes indtog på arbejdsmarkedet og et pludseligt behov for pasning af børn uden for hjemmet (Storm, Søndagslæsning: Korte indlæg om Adskillelseskulturen, 2019).

Metode

Tanken bag følgende afsnit er at præsentere en begrebsramme samt en general oversigt over elementerne omkring interviewene i artiklen. Dette afsnit vil forsøge at klargøre begrebsrammen, da denne er vurderet relevant i forbindelse med den senere bearbejdelse af mit empiriske materiale (Jarvinen & Mik-Meyer, 2005). Begrebsrammen er defineret ud fra et udgangspunkt i bl.a. Brinkmann og Kvaales arbejde i interview-videnskaben (Brinkmann & Kvale, 2009), samt pointer fra Margaretha Järvinen (Jarvinen & Mik-Meyer, 2005), med supplerung fra Clive Seales (Seale, 2017) tanker og litteratur om samfund og kultur i forbindelse med interviews. Udgangspunktet for besvarelse af artiklens problemformulering er den kvalitative interview-tilgang og er opnået gennem semistrukturerede interviews. Undersøgelsen er af kvalitativ karakter, da artiklen tager udgangspunkt i en dybdegående forståelse af adskillelseskultur og dennes effekt på arbejdslivet. I valget omkring interview-metode og udelukkelse af samme gik mine overvejelser også på at undersøge kvantitative metoder og disses kvaliteter i forhold til at besvare artiklens problemformulering. Fordelen ved at etablere kvantitative interviews/spørgeskemaer ville være muligheden for at belyse en eventuel tendens i adskillelseskulturen med henblik på at behandle denne tendens ud fra et samfundsudviklingsperspektiv, hvilket potentielt kunne have bidraget med et resultat, der kunne have mere statistisk og universel værdi. Endegyldigt har jeg besluttet, at på baggrund af den kvalitative metodes kommunikative kvaliteter, blandt andet beskrevet som "conversations with a purpose" (Burgess, cited in Mason, 1996) bidrager denne bedst muligt til besvarelsen af problemformuleringen. Denne type interview bruges til at opfordre folk til at tale åbent og umiddelbart om et bestemt emne med henblik på at opnå ny information fra respondenterne og giver mig muligheden for at få indblik i og forstå de oplevelser, som de adspurgte forældre har haft med adskillelseskulturen (Seale, 2017). I denne interviewform tager jeg, som den adspørgende del, styringen af interviewets emne og delemner, hvilket i denne sammenhæng er forældrenes holdning til og erfaring med adskillelseskultur (Brinkmann & Kvale, 2009). Interviewformen giver også anledning til, at de adspurgte kan præge retningen af interviewet og bidrage med ny information, hvorved jeg kan bruge disse informationer

og tolke og analysere dem i forhold til deres kontekst. På denne måde forholder jeg mig eksplorativt med den hensigt at bevare et udforskende og åbent forhold til ny og eventuelt uventet information.

Interviewguide

Jeg gjorde mig mange overvejelser i forbindelse med udførelsen af interviewet, da det narrative interview og den kvalitative metode generelt lægger op til et fysisk møde, hvor det nysgerrige aspekt af forskningsmetoden kan udfolde sig, men hvor Covid-19 situationen besværliggjorde dette i praksis. I den forbindelse har jeg sendt en stikprøve ud til 50% af de forældre, der har tilbagemeldt på interviewet og eftersøgt svar på, hvilken type interview de ville foretrække (fysisk, ikke-fysisk), og i den forbindelse fået svar tilbage, der indikerede, at på grund af hjemmearbejde kombineret med f.eks. hjemsendte skolebørn samt andre praktiske elementer, der skal gå op i en husholdning, ville et ikke-fysisk interview i aftentimerne være en god løsning for forældrene og dermed højne chancen for flere interviewsvar. På baggrund af denne information har jeg valgt at udforme spørgsmålene skriftligt med en stræben efter at opretholde det narrative og interaktionistiske element for således at imødekomme Covid-19 situationen og samtidig nå så mange respondenter som muligt. Interviewet blev således afviklet på den måde, at jeg på den e-mail, den deltagende havde angivet, sendte en introduktion samt opsummering af interviewets relevans og vedhæftede et Word-dokument med interviewspørgsmålene samt en vejledning til udfyldelse.

Rolle som interviewer

Såvel som den deltagendes sociale og samfundsmæssige bevidsthed bør tages i betragtning, er min rolle som interviewer også nødvendig at reflektere over, især i forbindelse med omstændighederne hvori respondenterne er fundet. Min egen personlige instagram-profil er en platform, der i noget omfang omhandler forældreskab og i mit tilfælde jonglering af kandidatstudie samtidig med at være enlig forsøger, hvor jeg samtidig holder min datter hjemme fra institution. I forbindelse med at de deltagende er fundet ved aktiv tilkendegivelse på min profil, kan der argumenteres for, at disse har været eksponeret for mit personlige indhold på min platform, og at de deltagende selv kan have tolket mening ind i mine opslag. Dette er relevant at tage i betragtning, fordi det kan antages, at dem der vælger aktivt at følge med og deltage på min profil med god grund har en slags stillingtagen til adskillelseskultur eller andre begreber i den forbindelse, som med jævne mellemrum bliver hentydet til på profilen. I forlængelse af dette, kan det også forklare hvorfor langt størstedelen (stort set udelukkende) af respondenterne er kvinder, som min profil nok i langt højere grad henvender sig til

generelt. Da jeg ikke selv deltager fysisk i interviewsituationen, udelukker det muligheden for, at min fysiske tilstedeværelse i form af den deltagendes opfattelse af mig, stemmeføring, afbrydende elementer forbundet med min tilstedeværelse og andre faktorer kan påvirke interviewet. Dog kan man gå ud fra, at den deltagende på forhånd er bekendt med mig, da vedkommende følger mine sociale medier. I forlængelse af dette kan man argumentere for fordelene og ulemperne ved, at interviewet foregår skriftligt uden min aktive deltagelse, og jeg vurderer, at de vigtigste elementer i den forbindelse er, at jeg ikke kan stille opfølgende spørgsmål, forklare undervejs såfremt den deltagende har spørgsmål eller føler forvirring over det adspurgte, men ligeledes sikrer dette også, at der ikke afviges fra spørgsmålene, samt at den data/empiri, der kan udvindes fra svarene er udgjort af de samme vilkår fra samtlige deltagende, da alle er blevet spurgt om det samme uden afvigelse.

Analyse

Fælles for de tre analysedele i artiklen, som denne artikel udspringer fra er, at de alle har udgangspunkt i respondenternes subjektive, kortere fortællinger, og alle tre ønsker at finde den mening, kultur og påvirkning, der eventuelt ligger bagved respondenternes udtalelser. Analyseafsnittets første del skal bidrage med en forståelse af, hvilke udfordringer der opleves i forbindelse med respondenternes hverdag, samt et overblik over, hvilke udfordringer man som forældre generelt kan opleve, og hvordan tilhørsforhold spiller en afgørende rolle i oplevelsen af disse udfordringer. I den forbindelse anvendes der i første analysedel teori om anerkendelse og tilhørsforhold for at belyse de psykologiske aspekter i behovet for at føle tilhørsforhold og samfundsmæssig værdi som forældre. Anden del af artiklens analyseafsnit har til formål at undersøge forældrenes forståelse af mening, og i artiklens sammenhæng, hvordan forældrene skaber og oplever mening i en hverdag, hvor de selv arbejder, mens andre passer deres børn. Der vil i denne analysedel være et særligt fokus på, hvordan forældrene påvirkes af adskillelseskulturen i deres professionelle liv, og hvordan de finder og skaber mening i disse udfordringer. I denne forbindelse anvendes teori om oplevelse af sammenhæng, som tjener det formål at undersøge endnu et psykologisk aspekt, der i artiklen vurderes relevant i besvarelsen af problemformuleringen. Analyseafsnittets sidste del vil handle om narrativer og formålet med dette afsnit er at undersøge, hvor dominerende narrativerne på begge sider af adskillelseskulturen er, og om, og i givet fald hvordan, disse påvirker respondenterne især i forbindelse med deres tilbagevenden på arbejdsmarkedet. På denne måde forsøger jeg at belyse de tendenser, der viser sig i empirien med henblik på at give en nuanceret besvarelse af artiklens

problemformulering. I slutningen af hvert analyseafsnit findes en delkonklusion, der opsamler delafsnittenes fund og pointer.

Første del: Tilhørsforhold som forældre i en adskillelseskultur

Hos langt størstedelen af forældrene fremgår det, at bekymring for deres barn samt dårlig samvittighed over antallet af timer, deres barn tilbringer i institution, er noget, de dagligt er bevidste om. Da én af forældrene, Maiken, bliver spurgt, om hun har oplevet dårlig samvittighed i forbindelse med antallet af timer, hendes barn tilbringer i institution, svarer hun: ”Stort set hver dag!” Og uddyber, da hun bliver bedt om at fortælle lidt om de følelser, hun oplevede ved at skulle adskilles fra sit barn efter endt barsel: ”Jeg havde det dårligt over at jeg skulle overlevere mit barn til et menneske, barnet ikke kendte, og at det skulle være der så mange timer i den alder.” (Maiken). Ud fra disse tilkendegivelser kan der argumenteres for, at Maiken oplever at føle sig udfordret i sin hverdag, da hun mangler et sikkerhedsgrundlag for at aflevere sit barn, og oplever, at hun ikke føler sig tryk ved overdragelsen. Den manglende sikkerhed påvirker Maikens livssituation negativt i form af uforudsigelighed. Maiken giver videre en tilkendegivelse af den diskurs, hun oplever ved at konkludere at: ”Det er en nødvendighed hvis man skal have et arbejde” (Maiken) og på den måde kan der tolkes ind i, at hun underminerer sin egen følelse af usikkerhed og undgår at tænke dybere ind i de følelser, hun oplever ved overdragelsen af sit barn. En anden forældre, Christine, bliver spurgt om hun har oplevet utryghed i forbindelse med indkøringen af sit barn i institution, hvortil hun svarer:

[...] Da jeg kommer ind på stuen, kan jeg se kaos. Et barn falder ned fra en Triptrap stol, og der er bare ikke orden. Så kan jeg se tre voksne, den ene er vikar og de to andre er pædagog studerende. Der begyndte mine klokker at ringe, så kommer der flere da jeg sagde til hende som stod for også at tage imod min søn, at kan ikke sove i barnevogn var hendes svar: det skal vi nok få ham til (Christine m. originale fejl).

Christine nævner mange andre episoder, som hun har overværet under besøget i vuggestuen, og udtrykker flere gange, at besøget gør hende utryk, og at hun også siger det højt til pædagogerne, hvortil hun får at vide at ”de er underbemandede, og at sådan plejer dagene ikke at se ud” (Christine). Ud fra disse udtalelser og Christines tilkendegivelser generelt, forstås det, at hovedårsagerne til hendes utryghed er kaos på stuerne, mangel på pædagoger og manglende anerkendelse i hendes følelse af utryghed og tvivl, samt at hendes bekymringer for opstarten bliver ignoreret eller underkendt. Hun udtaler blandt andet også om et andet forældrepar, der også er på besøg at: ”Jeg

tænkte hvorfor kan jeg ikke havde det sådan som de så ud. De så glade og lykkelige ud. Hvad er der galt med mig?!” (Christine). Denne følelse af utryghed går igen i en betydelig andel af respondenternes tilkendegivelser og fælles for mange er det, at kränkelsen ofte opleves ved en følelse af ikke at blive imødekommet i sine forældrefølelser af dagplejer eller pædagoger. En anden respondent fortæller også om episoder, hvor hun har oplevet ikke at blive mødt i sine følelser, og hvor hun har haft en følelse af at nødvendigheden i at aflevere sit barn skabte meget utryghed og bekymring, fordi hele processen føltes forceret. Signe fortæller at:

Det virkede desværre som om at den kommunale dagplejemor nærmest havde angst for fysisk menneskekontakt. [...] da jeg kommer derned, har dagplejemoren taget barnevogn med min datter i inden for, og står og kører den frem og tilbage i håb om at få min datter til falde til ro. Det skal siges, at grunden til at hun havde taget barnevognen med inden for, var fordi at hun sad og snakkede med de andre dagplejemødre fra legestuen. Jeg er rimelig overbevist om, at fysisk kontakt havde været bedre for min datter, end at blive stået og kørt frem og tilbage i barnevognen. [...] det passede så ikke lige ind i dagplejemorens dagsordenen, at hun ikke sov længere end 45 min - 1 time.” (Signe).

Ud fra disse oplevelser forstås det, at forælderen oplever utryghed i håndteringen af sin datter, og at dagplejemoren både negligerer deres og datterens behov. Disse typer udtalelser går igen i de fleste af respondenternes svar og mange har oplevet en eller flere oplevelser, der har gjort dem utrygge. I empirien er der kun en enkelt mand, der har deltaget, og fordi denne type tvivlsfølelser og utryghed ofte er noget, der forbindes med moderens følelsesliv, da det ofte er hende der er på barsel, vurderes det relevant i denne del af analysen også at inddrage lignende udtalelse fra empiriens eneste mandlige respondent, der udtaler at: ”Det virkede seriøst som om at han var en belastning for dagplejeren. Hun bad os flere gange om at holde ham hjemme, fordi de skulle i legegruppe. Vi følte os utrygge hver eneste dag, han blev afleveret.” (Kasper). Denne udtalelse er valgt ud fra de mange lignende udtalelser for at belyse, at begge forældre påvirkes af denne utryghed og oplevelser, og at også den arbejdende mand påvirkes i adskillelseskulturen. I forbindelse med at afdække områder, der kan bidrage til en nuanceret besvarelse af artiklens problemformulering vurderes denne type kränkelse særdeles vigtig, fordi der kan argumenteres for at denne utryghed og underminering som forældrene føler og oplever, vil have en indflydelse på deres arbejdssituation, idet de med egne øjne har observeret situationer, som de ikke var trygge ved, at deres barn befandt sig i, men hvor de alligevel er nødt til at aflevere dem for at tage på arbejde. Dette er et af de aspekter, der fokuseres særligt meget på i artiklens analyse, fordi disse problemer kan bunde i en bestemt diskurs, hvor forældrene føler, at institutionerne eller

pasningstilbuddet har større viden og erfaring end forældrene, men hvor utryghedsfølelsen altså viser sig i processen alligevel. I forbindelse med inddragelsen af anerkendelsesteori og med udgangspunkt i, at artiklen tager afsæt i en fænomenologisk ontologisk retning med respondenternes oplevelse af virkeligheden som den hele sandhed, bliver respondenterne bl.a. spurgt, om de oplever, at deres omgangskreds er præget af en bestemt diskurs i forhold til, om de vurderer hjemmepasning eller institutionspasning som 'det rigtige', hvortil flere forældre udtrykker at være blevet konfronteret med begge diskurser, hvilket øger forældrenes følelse af tvivl og forvirring omkring pasningsspørgsmålet, fordi de oplever at blive overvældet af argumenterne for og imod institutionspasning. Mange beretter om deres holdninger til institutionstendensen, at det jo er sådan, det fungerer nu, hvor begge forældre forventes at arbejde, og derfor kan der tales ind i, at forældrene blot forsøger at passe ind i den samfundskontekst, de befinder sig i således, at de kan betragtes som værdige og bidragende samfundsmedlemmer. Der kan også tolkes ind i, at konsekvenserne ved at afbryde en indkøring ved f.eks. at skifte institution eller forlænge barslen er uoverskuelige på det tidspunkt, hvor utrygheden og tvivlsfølelserne opstår, fordi forældrene så skal tage stilling til potentielt lange ventetider i institutionerne såvel som potentielle konsekvenser på den arbejds- eller studieplads man forventes at vende tilbage til – og i den sammenhæng økonomiske bekymringer.

Delkonklusion

På baggrund af respondenternes beretninger om deres hverdag som forældre til et barn i institution konkluderes det at der opleves utryghed, usikkerhed og tvivlsfølelse i forbindelse med deres barns pasning. Mange af respondenterne giver udtryk for ikke at være trygge ved overleveringen af deres barn og/eller at deres barn ikke bliver anerkendt og set, som forældrene forventer. Flere forældre forklarer, at de jo forventes at arbejde, hvorfor disse tvivlsfølelser og utryghed undertrykkes, således at hverdagen kan fungere. Respondenterne beretter om en utryghed, der ikke opleves som kronisk eller konstant, men som ofte giver anledning til dårlig samvittighed og i nogle tilfælde, over tid, beslutninger om at skifte institutioner eller helt tage barnet ud, og uanset løsningen, noget, der har potentielt både psykologiske, arbejdsmæssige, sociale og økonomiske konsekvenser. Respondenterne giver udtryk for at føle sig presset til at undertrykke tvivlsfølelser for at kunne arbejde, men hertil skal det tilføjes, at en betydelig andel af respondenterne også giver udtryk for at opleve tidspunkter, hvor de er tilfredse og trygge ved deres barns institution. Dog har samtlige respondenter, der arbejder fuldtid tilfælles at opleve dårlig samvittighed over det antal timer, deres børn tilbringer uden for hjemmet, og mange oplever den dårlige samvittighed som en daglig oplevelse. Slutteligt kan der på baggrund af respondenternes beretninger konkluderes, at forældrene oplever at føle sig overhørte i

indkøringssituationer, ligesom de føler, at de er vidner til grænseoverskridende situationer, hvor deres egne eller andre børn er centrum, men at der oftest ikke reageres på disse situationer, fordi forældrene oplever, at deres følelser er forkerte, og at andre forældre ikke opleves at reagere med samme utryghed, hvorfor følelserne maskeres og tvivlsfølelserne ignoreres for, at forældrene kan føle sig accepterede i den sociale sammenhæng.

Anden del: Opfattelse af sammenhæng, meningsdannelse og forældretrivsel på arbejdspladsen

I denne del af analysen besvares en tungtvejende del af problemformuleringen, og i virkeligheden den del af artiklen, der har relevans ikke kun i et kulturkritisk perspektiv, men også i en virksomheds- og organisationsmæssig sammenhæng. Dette skyldes, at fokuset på forældretrivsel på arbejdspladsen, og hvordan forældrene oplever mening i hverdagen – og i den forbindelse fungerer som en bidragende arbejdskraft – på trods af de tvivlsfølelser og utryghed, de oplever i deres hverdag belyses. Meningen med dette analyseafsnit er, sammen med den tredje og sidste analysedel vurderet som artiklens vigtigste analyseelementer fordi de, i naturlig forlængelse af første analysedel, belyser de udfordringer forældrene oplever i forbindelse med at være i fuldtidsarbejde eller fuldtidsstudie, og hvordan adskillelseskulturen, og i artiklens interesse også de narrativer, der udspiller sig i kulturen, kan påvirke forældrene som arbejdskraft, og hvordan en virksomhed eller arbejdsgiver med fordel kan forholde sig til denne kultur for bedst muligt at støtte og effektivisere sin arbejdskraft. Antonovskys teori, der handler om, hvordan mennesker oplever sammenhæng og tildeler forskellige elementer mening i deres hverdag for at føle, at de træffer fornuftige valg og på den måde er samfundsbidragende benyttes i dette analyseafsnit til at belyse de meningsgivende elementer i respondenternes hverdag. Teorien vil også bidrage med en læsevenlig opdeling af den indsamlede empiri i meningsskabende temaer, der tilkendes af forældrene. Denne analysedel vil også fungere som en belysning af de gode elementer, respondenterne oplever ved pasningstilbuddene – en vigtig komponent at inddrage, da der også i mange tilfælde bliver udtrykt tilfredshed omkring pasningen, og i den forbindelse ses pasningen som en ressource, der kan virke motiverende for forældrene. Fordi denne analysedel blandt andet beskæftiger sig med respondenternes ressourcer, ligger analysedelen ud med at belyse 'håndtering og meningsfuldhed', som har til formål at belyse ressourcer som et element i analysen, der skal bidrage til en forståelse af forældrenes prioriteringer og håndtering af hverdagssituationerne.

Håndtering og meningsfuldhed

I den følgende komponent i analysens anden del 'håndtering og meningsfuldhed' vil jeg belyse de ressourcer, eller mangel på ressourcer, som forældrene oplever bidragende eller udfordrende i forbindelse med at få hverdagssituationen til at hænge sammen. 'Håndtering' som tema, har til formål at belyse de elementer som forældrene kan trække på – og vælger at trække på for at opnå en følelse af harmonisk tilstand i deres situation og så de kan gardere sig mod de udfordringer de potentielt kan møde (Antonovsky, 2000).

Familie

I det indsamlede interviewmateriale fremgår det, at respondenterne vurderer bl.a. *familie* som en vigtig og nødvendig ressource. Som det er nævnt før, er et gennemgående tema for forældrene, at de oplever dårlig samvittighed i mængden af timer, deres børn tilbringer i institution, og mange tilkendegiver også, at de er nervøse for potentielle sygedage både hos dem selv og hos barnet, hvorfor familien også er en betydelig faktor i denne forbindelse for, at forældrene har en følelse af at have et netværk til rådighed, skulle de få brug for det. Forældrenes udtalelser viser, at de oplever familie som et centralt redskab for, at processer som indkøringer kan lykkes og forældrene der oplever at have familiemedlemmer at trække på, udtrykker at være bevidste om privilegiet ved at have denne mulighed og ressource. Denne familieressource vil for respondenterne betyde, at de i langt mindre grad er påvirket af negative følelser som dårlig samvittighed eller tvivl om deres forældrerolle, fordi de har den fornødne hjælp til at overkomme belastende hverdagssituationer som f.eks. den dårlige samvittighed som samtlige respondenter giver udtryk for at føle, når deres børn har lange dage i pasning (Hønnet, 2003). Familien bliver af respondenterne brugt som en ressource til at lempe deres dårlige samvittighed over de mange timer, barnet tilbringer i pasning, og er altså derfor en vigtig del af den måde, hvorpå forældrene kan være i adskillelseskulturen. Det, der i artiklens interesse især er vigtigt i forbindelse med dette analyseafsnit, som belyser forældrenes håndteringsmekanismer er, at respondenterne, der nævner familien som ressource, nævner familiemedlemmet uden direkte at spørges ind til dette i interviewspørgsmålet, hvilket vidner om ressourcens vigtighed, idet den direkte forbindes med en lindring for den dårlige samvittighed af respondenterne og dermed en muliggørelse for, at forældrene kan varetage deres arbejde eller studie bedre. Da Kasper spørges ind til, om han har oplevet bekymring angående sygedage hos sig selv eller sit barn svarer han:

”Nej, vi har altid været heldige ved at Mormor eller min stedfar har kunne hjælpe. Mormor arbejder som sagt meget lidt. Og min stedfar er førtidspensionist. Så hvis vi begge har været meget væk i en periode, så har vi altid kunne få hjælp.” (Kasper).

Denne udtalelse eksemplificerer de andre måder, hvorpå familien kan fungere som ressource for forældrene, for udover at afhjælpe forældrenes dårlige samvittighed over adskillelsen fra deres børn samt bekymringer om pasningsmiljøet, kan familien også bruges som ressource i situationer, hvor forældre ellers kan opleve at frygte for deres jobsituation – hvilket udpensles i senere analyseafsnit - hvis barnet bliver sygt, og de ikke har mulighed for alternativ pasning f.eks. i form af familie og venner.

Selvrealisering

En anden komponent, der går igen i artiklens empiri, er respondenternes forskellige måder at tilkendegive selvrealisering som en vigtig ressource i deres prioriteringer og måde at håndtere de udfordringer, de kan møde i form af dårlig samvittighed og anden psykisk belastning. Selvrealisering fremgår, meget naturligt, meget forskelligt blandt respondenterne, men fælles for dem er, at uanset hvad de ønsker at realisere, så fungerer målet eller ønsket som en slags ledestjerne for forældrene, der hjælper dem med at legitimere deres prioriteringer ift. børnenes pasning. En af respondenterne, Louise, udtaler blandt andet at:

Jeg glædede mig til at starte op på mit studie igen. Det betyder meget for mig at blive færdig og komme ud og arbejde med noget jeg brænder for. Samtidig var jeg nervøs og ængstelig over at overlade ansvaret til andre. Jeg kender mit barn bedst og jeg ved han helst vil være sammen med mig. Det var hårdt og jeg var til tider ked af det og ville gerne forlænge min barsel. Så det var ambivalent.” (Louise).

Forældrenes udtalelser bærer præg af splittelse, men mange giver udtryk for, at selvrealiseringen både er et middel for forældrenes individuelle lykkefølelse, men også fungerer som en måde at retfærdiggøre pasningen og de svære følelser, der hører med, fordi forældrene ser økonomien som en måde at sikre familiens generelle trivsel på. Dermed kan der argumenteres for, at bl.a. Louises ønske om selvrealisering samtidig med et ønske om en stabil fremtid for sin familie – i denne forbindelse må tolkes på den måde, at der især menes en økonomisk stabilitet, idet at en afsluttet uddannelse er en god forudsætning for en stabil indkomst, og altså fungerer som en ressource og støtte til at håndtere

den dårlige samvittighed og tvivlsfølelserne forbundet med pasningen (Antonovsky, 2000) Selvrealiseringen kommer i empirien til udtryk på mange forskellige måder, blandt andet som et socialiseringsbehov hos forældrene.

Jeg glædede mig til at komme tilbage på arbejde. Jeg følte en del af min identitet skulle opbygges igen efter over 1 år på barsel. Jeg skulle lære mig selv at kende igen, og savnede i den grad at være social med andre voksne som havde samme interesse som mig (Nina).

Denne udtalelse belyser et andet aspekt i selvrealiseringen hos forældrene, dette værende et mere socialt motiveret aspekt, der også går igen i mange interviewsvar. Følelsen af at få forælderrollen en smule på afstand og igen kunne interagere med ligesindede, som man kunne før barslen, er noget de fleste respondenter udtrykker længsel efter, ligeledes udtrykker de et behov for at være i verden som mere end forældre og giver altså i den forbindelse udtryk for et ønske om en anerkendelse for deres sociale og professionelle bidrag i samfundet, hvilket ses som en stærk ressource og drivkraft for forældrene, når de befinder sig i situationer, hvor de på trods af dårlig samvittighed og utryghed skal aflevere deres børn, fordi det kan begrundes med, at de gør noget, der gavner dem på et personligt plan og giver dem en følelse af tilhørsforhold og anerkendelse. Denne tendens opleves kontinuerligt i forældrenes interview, bl.a. også i udtalelser som:

Ja, hver gang jeg afleverer Nora, har jeg lyst til at tage hende med hjem igen. Jeg afleverer Nora i vuggestue for også at være noget for mig selv (gå på arbejde). På den måde får jeg energi til at være en bedre mor for min datter (Sophie).

Her opleves der igen en forståelse af, at forældrene oplever stor meningsfuldhed i at bidrage professionelt og i denne udtalelse ses det, at det fungerer som en decideret faktor for at lykkes i forælderrollen. Et andet aspekt, der vurderes væsentligt også at inddrage i artiklen i forbindelse med faktoren om selvrealisering, er muligheden for, at forældrene kan få en pause i en hverdag, der er fyldt med ansvar i form af forælderrolle og professionelt liv. En af respondenterne, Kamilla, udtaler blandt andet at:

Det er klart et behov for mig at han kommer afsted den ekstra ”unødvendige” dag, da jeg er 100% alenemor og der ikke længere er en far i billedet eller familie tæt på, til eventuel pasning i ny og næ. Derfor trækker jeg en ”mig” dag sommetider, hvor jeg laver noget som hverken involvere studie eller barn. Det er jeg tryk ved, da jeg føler mig sikker i, at min søn har det

fantastisk hos sin dagplejemor. Lige pt siger han dog ofte om morgenen at han ikke vil derned, men har en fest når han først er afleveret. Det giver mig en klump i maven (Kamilla).

Kamilla beskriver hvilke belastende elementer, hun oplever i sin hverdag, blandt andet manglende støtte og aflastning, og giver også udtryk for at føle en ekstra belastning i sin rolle som enlig forælder. Som det fremgår af udtalelsen, oplever Kamilla en klump i maven, når hun afleverer sit barn på trods af, at hun reelt kunne have ladet være. Dette vidner om, at denne alenetid eller tid med fralagt ansvar er en nødvendig ressource for, at Kamilla kan håndtere den belastning, hun oplever. Dette vurderes også som en form for selvrealisering, fordi det ud fra Kamillas udtalelser er essentielt for, at hun har det godt og kan rumme sine omgivelser.

Barnets udvikling

En anden vigtig komponent, der går igen i artiklens empiri er forældrenes tilkendegivelser af, at de vurderer selve institutionaliseringen som en ressource på den måde, at de udtrykker positive følelser mod institutioners potentiale og bidrag. Fælles for forældrene er det, at de alle giver udtryk for at fuldtidspasning ikke føles som den optimale løsning for dem, dog giver mange forældre samtidig udtryk for, at institutionerne har gavnende effekt for deres børn og familieliv udover at være en nødvendighed. Camilla udtaler blandt andet at: ”Hun virkede klar til at komme ud og være sammen med andre børn. Det blev vi ret hurtigt bekræftet i, hun trives godt i det.” (Camilla). Og her ses et eksempel på, hvordan der tales ind i forældrenes forståelse af, at børnene har behov for at socialisere sig med andre jævnaldrende, og altså på et tidspunkt har behov for andet (og mere) end deres forældre.

Det var svært. Det var mange modsatrettede følelser – jeg glædede mig til at komme tilbage på arbejde. Men jeg kunne ikke være i tanken om, at jeg ikke længere ville være den første til at se mit barn gå, snakke, osv. Samtidig følte jeg at hun var max klar på at skulle afsted. Det kedede hende at være hjemme hele tiden. Hun havde det så sjovt når vi var i mødregruppe, i svømmehal eller til stimulastik. Men hun havde svært ved at finde ud af, at der ikke skete så meget derhjemme – og jeg synes det var svært at aktivere hende ordentligt. Jeg trængte også til at komme ud og bruge min hjerne og være sygeplejerske igen. Men tanken om, at det var pædagogerne der skulle have fornøjelsen af de fleste af mine datters vågne timer, var ubærligt (Camilla).

Ovenstående citat er et eksempel på en af de normative fortællinger, der findes i adskillelseskulturen og vil blive uddybet senere i forbindelse med artiklens analysedel, der omhandler narrativer og deres magt, men i denne del af artiklens analyse hjælper udtalelsen også med at forstå, hvordan institutionerne opleves som en ressource for forældrene.

Forældrene som arbejdskraft i en adskillelseskultur

Følgende afsnit tjener det formål at belyse de elementer i forældrenes udtalelser, der vidner om svære følelser i forbindelse med deres valg om institutionspasning, og hvordan dette påvirker dem i deres arbejdsmiljø. Dette afsnit vurderes som et særligt vigtigt bidrag til artiklens analyse, idet det omhandler aspekter der, udover dets tråde til kulturforståelse, også bidrager med et virksomhedskommunikativt element. Dette element vurderes i artiklen som det, der udover de teoretiske analyseelementer omhandlende adskillelseskulturens psykologiske aspekter beskrevet i de ovenstående afsnit, kan fungere som et praktisk virksomhedskommunikativt bidrag til de virksomheder, der ønsker at beskæftige sig med adskillelseskulturens facetter og hvordan disse direkte og indirekte påvirker deres organisation. En problematik, der har vist sig som en tendens i empirien, er forældrenes udtryk for ikke at føle sig klar til den overgang, der finder sted, når barslen slutter og forældrene igen skal vende tilbage til arbejdsmarkedet. Sophie udtaler blandt andet at: Jeg var slet ikke klar, så jeg valgte i stedet at sige mit job op for at hjemmepasse min datter. Dette har gjort, at jeg aldrig skal arbejde fuld tid igen, fordi jeg mister for meget tid med min datter” (Sophie). I denne udtalelse skitseres et omfattende problem for både respondenterne, men i artiklens interesse også for respondentens arbejdsplads. Her kan man tolke, at hvis respondenterne havde haft mere tid, bedre muligheder eller endda bedre vejledning eller hjælp til overgangen fra fuldtidsbarsel til fuldtidsbeskæftigelse, havde respondenterne haft bedre forudsætninger for at fortsætte på arbejdsmarkedet og arbejdspladsen havde kunnet spare tid og omkostninger, der er forbundet med opsigelse og ny ansættelse. Der kan i denne forbindelse drages paralleller til Ralph Staceys teorier om ledelse og særligt i dette tilfælde hans tanker om organisationsændringer. Om organisationsændringer siger Ralph Stacey bl.a. at ”Man går fra at høre til, til at være en, der er ’kommet udefra’ ind i en ny sammenhæng, og som skal arbejde sig ind i denne nye gruppe” (Thorup & Solsø, 2015). Mange respondenter giver udtryk for at være motiveret af det sociale aspekt, men efter mange måneder på barsel vil det med stor sandsynlighed være en omvæltning for de fleste at skulle tilpasse sig en arbejdsgruppe igen. Stacey uddyber: ”Der skal siges farvel til identiteten i det

gamle arbejdsområde og de kendte opgaver. I stedet skal man nu deltage i udviklingen af en ny identitet i forhold til en ny opgave” (ibid.). I artiklens tilfælde kan man betragte ’det gamle arbejdsområde’ som barslen, som forældrene har kendt til i mange måneder, og som de nu skal fralægge sig til fordel for nye udfordringer og opgaver på arbejdspladsen. Dette kombineret med de tydeligt svære følelser, som forældrene giver udtryk for at opleve i forbindelse med barslens afslutning, kan anses som en betydelig belastning for forældrene. Lizette belyser belastningen i denne overgang i følgende udtalelse:

Jeg havde det så skidt, jeg græd hver dag i hvert fald de sidste 14 dage inden opstart. Hun var stadig så lille og jeg var ikke klar til allerede at give slip der. Jeg føler at jeg mistede mig selv en lille smule, for det var virkelig ubehageligt at tænke på og at have tiltro til at nogle ville kunne passe lige så godt på hende som jeg. Og det er der jo ikke nogen der kan (Lizette).

Organisationsændringer vil typisk defineres som større organisatoriske omstruktureringer som fx opkøb, flytning eller afskedigelse af hele afdelinger eller grupper, hvorfor der kan tolkes ind i at organisationerne har et større udbytte i at beskæftige sig med teorien omkring organisationsændringerne ved disse større begivenheder. Dog vurderes der i artiklens interesse og på baggrund af forældrenes udtalelser, at det potentielt kunne gavne organisationer at have en bevidst plan for deres medarbejdere i overgangen fra barsel til beskæftigelse, for selvom det i den enkelte situation potentielt kun er en enkelt medarbejder, det handler om, vil man med overvejende sandsynlighed, afhængigt af organisationens størrelse, opleve medarbejdere gå på barsel flere gange, hvorfor en udarbejdet plan kunne vise sig gavnlig i flere tilfælde.

Adskillelseskulturens mange elementer har vist sig i analysen at påvirke forældrene i form af skyldfølelse, hvilket også viser sig i flere udtalelser fra respondenterne. Relevansen for dette analyseafsnit er, at disse skylds- og tvivlsfølelser har vist sig at have en betydning for respondenternes arbejdsindsats og effektivitet, og mange tilkendegiver at have opsagt stillinger og droppet studier. Målet med denne analysedel og fokuset på forældrenes udfordringer efter deres tilbagevenden på arbejdsmarkedet er ikke at udarbejde en konkret handlingsplan, men at belyse de elementer i adskillelseskulturen, der i empirien har vist sig at være afgørende for forældrenes motivation og effektivitet og i den forbindelse også en økonomisk og trivselsbeskæftiget problemstilling for organisationerne. Der kan i lyset af respondenternes udtalelser tales ind i, at dialog omkring opstart og en udfasning fra barsel til beskæftigelse, som det også ses i de mere klassiske organisationsændringer, kunne have en gavnlig effekt på medarbejderens motivation og fokus

Delkonklusion

I artiklens andet analyseafsnit påvises det på baggrund af respondenternes udtalelser, at familie, selvrealisering og en følelse af at træffe valg, der fremmer deres børns sociale og motoriske udvikling, fungerer som vigtige motivationselementer, der bidrager til forældrenes oplevelse af meningsfuldhed i deres hverdag, og som fungerer som ressourcer for forældrene, der blandt andet hjælper dem med at være i adskillelseskulturen og de følelser af dårlig samvittighed og utryghed, der følger med. Familieelementet anses som grundlag for, at forældrene kan fungere i en samfundsmodel, der er baseret på forældrenes fuldtidsbeskæftigelse, men som samtidig også sætter begrænsninger for forældrenes ønske om at have børnene færre timer i pasning. Derudover giver forældrene udtryk for, at deres egne personlige behov for at fungere i en hverdag, der er præget af social kontakt med andre såvel som anerkendelse i deres beskæftigelse også fungerer som en meningskabende faktor for dem, når de afleverer deres børn i institution. Forældrene fortæller i deres udtalelser også, at de motiveres af følelsen og oplevelsen af, at pasningstilbuddet bidrager med positive elementer i deres barns udvikling. Slutteligt i analysedelen belyses et mere virksomhedskommunikativt aspekt af forældrenes meningsdannelse i hverdagen, hvor forældrene giver udtryk for, at de på deres arbejde eller studie er udfordrede af dårlig samvittighed, og flere italesætter allerede at have opgivet arbejdet på forhånd, hvis problematikker i pasningstilbuddet eller sygedage hos deres barn skulle skabe konflikt på deres arbejdsplads. Forældrene ender således i et slags selvrealiseringsparadoks, idet de både føler et behov for at anerkendes professionelt og som mennesker ud over forælderrollen, men at de i denne selvrealisering også oplever ikke at være til stede på deres arbejdsplads eller studie, fordi de mentalt er optagede af den dårlige samvittighed eller utryghed de forbinder med deres barns pasningstilbud, hvorfor der opleves en følelse af at forældrenes fokus og dedikation er splittet mellem deres arbejdsplads og deres barn/børn.

Tredje del: Narrativanalyse

Artiklens tredje og sidste analysedel fokuserer på narrativer i adskillelseskulturen og deres rolle i det samlede billede af forældrenes arbejdsindsats og væren i adskillelseskulturen såvel som det selvrealiseringsparadoks, der nævnes i artiklens foregående analysedele. Dette opnås ved at fokusere på masternarratives, counternarratives og narrativernes betydning og magt i en kultur. Masternarratives er en terminologi, der bruges om de fortællinger, der anses som normative i en given kultur, og man vil typisk møde dem, når man behandler større emner i kulturen som f.eks. religion,

køn, etnicitet eller seksuel orientering. Masternarrativet er dermed den normative og udbredte fortælling, der findes i kulturen, som typisk er skabt over lang tid, og som er med til at præge kulturen og samfundet i en bestemt retning. Counternarratives defineres som et narrativ, der eksisterer i forbindelse med sit samspil med andre (master)narratives og som altså udspringer som en reaktion på eller i samspil med et andet narrativ i kulturen og behøver ikke nødvendigvis at bestå af modsatrettede holdninger (Lundholdt, Maagaard, & Piekut, 2018). Hvor masternarratives oftest enten anses som normative eller undertrykkende eller med manglende nuancer, repræsenterer counternarrativet en position, der på den ene eller anden måde bidrager med en kritik af masternarrativet og beskrives også som: "the stories which people tell and live which offer resistance, either implicitly or explicitly, to dominant cultural narratives" (Lundholdt, Maagaard, & Piekut, 2018). Der har i respondenternes svar især vist sig meget forskellige opfattelser af, hvad det normative narrativ i samfundet er angående institutionspasning versus hjemmepasning, og dermed hvad der opfattes som det 'rigtige' valg. Særligt interessant er det, at forældrene typisk giver udtryk for at føle, at det normative og 'rigtige' er det modsatte af, hvad de selv har valgt for deres børn, hvilket giver anledning til at tolke ind i forældrenes generelle følelse af tvivl og bekymring omkring deres børns trivsel og forældrenes egne prioriteringer såvel som en følelse af at være ekskluderet fra samfundets diskurs. En af de udtalelser, der repræsenterer institutionspasningen som det rigtige valg og dermed kulturens masternarrative tilkendes af Sophie, der siger følgende om sine følelser i forbindelse med pasningsspørgsmålet: Det er meget svært at prioritere egne følelser, når omverdenen og kulturen strider imod. Det er ærgerligt, at det skal føles forkert at være mere sammen med sit barn end "normalen". Det kan godt gøre mig trist" (Sophie). Her kan der tolkes ind i, at institutionaliseringen fremstilles som det normative og 'rigtige' valg i den kultur, Sophie giver udtryk for at befinde sig i, hvilket er en af problemstillingerne, forældrene i deres tilkendegivelser udtrykker at være påvirket af. Dette (master)narrative, der taler for en optrapning af institutionspasningen og nedtrapning af hjemmepasningen for barnets (og forældrenes) bedste, understøttes af følgende svar fra Lizette, da hun bliver spurgt ind til, om hun har oplevet at blive opfordret til adskillelse fra sit barn:

Ja, rigtig meget. Både fra familie og venner. 'Det kommer til at bide dig i røven, når hun starter i institution, hvis hun ikke har prøvet at blive passet', 'Du trænger da også til at være dig selv lidt' 'Hun bliver skør, af at være sammen med dig hele tiden.' (Lizette).

De narrativer i adskillelseskulturen, der gives udtryk for i Lizettes interviewsvar, er bl.a. et narrativ, der siger, at man som forældre bør øve sig allerede i barslen i at adskille sig fra sit barn således, at barnet er vant til adskillelsen og dermed potentielt kan undgå en følelsesladet og langtrukken

indkøring i institutionen. Denne type narrativer kan opstå ud fra kulturens ønske om at selvstændiggøre børn og dermed mindske potentielle konflikter under indkøringen af barnet i institutionen eller anden pasning, hvilket ses som et ultimativt mål i adskillelseskulturen, fordi det muliggør forældrenes selvrealiseringsproces såvel som ønsket om bedre økonomisk sikring af deres familie. Et andet masternarrative, der har manifesteret sig i adskillelseskulturen, er en forståelse af, at man efter barslen er ringere stillet på arbejdsmarkedet, og at barslen har forringet forældrenes evne til at være en effektiv arbejdskraft. Der kan tolkes ind i masternarrativet, at diskursen generelt bærer præg af, at barslen som oftest er noget, der i vestlig kultur tilfalder moderen og altså forbindes med feminine og bløde kvaliteter, hvorimod en effektiv og arbejdsom arbejdskraft oftest forbindes med mere mandlige kvaliteter. Louise fortæller bl.a. at: På mit praktiksted blev der også sat lighedstegn mellem det at være tilbage fra barsel og så det at underpræstere. Så jeg følte helt klart et pres for at modbevise at jeg ikke havde ”taget skade” af” [*sic*] at være væk (Louise). I det narrativ, der her præsenteres af Louise, fremgår det, at der i hendes professionelle miljø hersker en diskurs om, at forældre underpræstere som en direkte konsekvens af barselsorloven, hvorfor disse skal arbejde hårdere for igen at kunne præstere tilfredsstillende for arbejdspladsen. Det forstås ud fra Louises tilkendegivelse, at denne diskurs og narrativ har bidraget med en øget følelse af pres for at bevise, at man stadig kan fungere som bidragende samfundsmedlem i det professionelle miljø. Dette set i sammenhæng med analyseelementer fra tidligere analyseafsnit skaber et billede af forældre, der er pressede fra mange forskellige vinkler i deres daglige liv, og som kæmper med at yde tilstrækkeligt både i deres professionelle miljø såvel som i deres forælderrolle. Den magt som kulturelle narrativer bl.a. har, er at de fungerer som en normativ ledestjerne, der påvirker forældrene til at arbejde i en bestemt retning for at passe ind i diskursen. Der opleves dog imidlertid en konflikt, når forældrene beskriver to normative diskurser med dertilhørende masternarratives, der umiddelbart peger i hver deres retning – altså de narrativer, der peger på, at forældrene skal arbejde hårdt for at bevise deres erhvervsmæssige værd efter barslen og nogle forældres forståelse af, at børn overvejende bør passes uden for hjemmet i stedet opfattes som masternarrativet hos de, der opfatter hjemmepasning som den dominerende samfundsopfattelse. Ud fra artiklens empiriske materiale, viser der sig en tendens, hvor forældrene oplever, at føle sig forkerte i de valg, de træffer. Typisk vil de forældre, der arbejder og får institutionspasset deres børn opleve dårlig samvittighed i forbindelse med en oplevelse af, at hjemmepasning fremstilles som det ’rigtige’ valg, hvorfor de også giver udtryk for en slags indre – og i nogle tilfælde ydre – udskamning baseret på en følelse af at gå imod den normative diskurs i samfundet. Det ses i empirien, at der hersker uenighed om, hvad de dominerende narrativer i

samfundet efterhånden er, og selvom langt de fleste forældre tilkendegiver også at være bevidste omkring de narrativer, som adskillelseskulturen er udgjort af, tilkendegiver mange forældre også at opleve, at counternarratives til adskillelseskulturens masternarratives. Disse ses ofte i forbindelse med adskillelseskulturens 'modpart', nemlig *omsorgsrevolution*, er stadig mere fremtrædende og bevæger sig mod en mere dominerende position i samfundet.

Delkonklusion

I artiklens tredje analysedel belyses de masternarrativer, som forældrene i empirien giver udtryk for at opleve i deres daglige liv. Ud fra teori om master- og counternarratives ses det, at forældrene oplever at føle, at den dominerende diskurs oftest er modsatrettet de valg, de selv træffer i forbindelse med opdragelsen af deres børn, hvilket giver anledning til at tolke på, at oplevelsen af narrativ kan være forbundet med forældrenes egen usikkerhedsfølelse i de valg, de træffer i deres hverdagsliv, hvilket afspejler sig i den måde, forældrene oplever narrativerne og deres dominans. Forældrene, der har børnene i fuldtidspasning, oplever en stigmatisering og en følelse af, at den dominerende og normative diskurs vurderer hjemmepasning eller begrænset pasning som det 'rigtige', hvorimod forældre, der praktiserer den begrænsede pasning eller hjemmepasning omvendt tilkendegiver at opleve en følelse af, at det dominerende narrativ påbyder dem at lade deres børn tilbringe mere tid i pasning med henblik på argumenter om socialisering og motorisk udvikling, såvel som en forståelse af, at adskillelse fra forældrene er positivt.

Konklusion

I følgende afsnit konkluderes der på de væsentligste fund i analysen og selve artiklens omdrejningspunkt og problemformulering omhandlende adskillelseskulturens påvirkning på forældrene som arbejdskraft såvel som deres meningsdannelse besvares.

I artiklens første analysedel sikres der ved hjælp af den indsamlede empiri en indsigt i forældrenes væren i adskillelseskulturen, og hvordan denne opleves som præget af usikkerhed, utryghed og frustration, fordi forældrene ofte oplever sig forvirrede og/eller pressede i indkøringsprocessen. Forældrene beskriver i interviewmaterialet flere problematikker, som de oplever i deres væren i adskillelseskulturen og der opnås forståelse af og indsigt i, hvilken betydning disse problematikker har for forældrene i deres daglige liv. Forældrene tolkes at være en sårbar gruppe, der mangler oplysning om deres rettigheder i bl.a. indkøringsforløbet og med behov for at anerkendes i deres

forælderrolle og i deres følelser af bekymring for pasningsforløbet. Forældrene oplever utryghed og skyldfølelse, som de giver udtryk for at have svært ved at navigere i. En af konsekvenserne ved, at forældrene oplever ikke at føle sig mødt i deres følelser og utryghed i bl.a. indkøringsprocessen, som der i empirien gives udtryk for at fylde særligt meget, er en mistillid til pasningssystemet, der afgrener sig i andre væsentlige problemstillinger f.eks. i forældrenes professionelle miljø. Slutteligt belyses der i første analysedel, hvordan forældrene oplever et behov for anerkendelse i deres forælderrolle, og hvordan denne ikke mødes af kulturen, der for forældrene virker til at være baseret på et værdisæt, der skaber yderligere utryghed, og at de på baggrund af dette føler sig uden for kulturen eller deres forældreskab, fordi de oplever mistillid til systemet, som de ellers påvirkes til at være en del af og have tillid til for at kunne fungere i et professionelt miljø. Der er i empirien tale om problemstillinger, der unægteligt påvirker forældrene i deres dagligdag, selvom der kan argumenteres for, at problemstillingerne er baseret på et vestligt privilegie, og som på mange måder begrænser dem og tvinger dem i en position, hvor de enten må agere på tvivlsfølelser og utryghed og konsekvenserne af disse valg, eller undertrykke disse følelser og i stedet præges af dårlig samvittighed på baggrund af et kulturelt pres. I artiklens anden analysedel belyses der ved hjælp af teori om oplevelse af sammenhæng, hvilke ressourcer forældrene har og benytter sig af, og hvordan disse bidrager til mening, eller i manglen på ressourcer, udfordrer forældrene i at opnå mening i adskillelseskulturen. I artiklens empiri ses det, at familie og netværk fungerer som en vigtig ressource for forældrene, der ved hjælp af dette netværk oplever at aflastes både praktisk, men også i forbindelse med den skyldfølelse forældrene føler over den mængde tid, som børnene bruger i deres pasningstilbud. På den måde vurderes familien især at være en særlig vigtig kilde til tryghed og håndterbarhed for forældrene i hverdagen. Omvendt ses det også i empirien, at de forældre, der synes at mangle støtte i deres netværk belastes yderligere af den dårlige samvittighed, fordi disse forældre ikke har samme muligheder for at aflastes praktisk eller mentalt. Det ses især at være enlige forældre, der tilkendegiver en stor belastningsfølelse i forbindelse med manglende netværk og aflastning. Et andet element, der i empirien viser sig at have stor betydning for forældrenes meningskabelse i adskillelseskulturen, er et ønske om selvrealisering, hvilket i artiklen er vurderet til at være en ressource på lige fod med familien og netværket. Der ses i empirien, at forældrene skaber mening i at realiseres professionelt og behov for at blive værdsat såvel i en social sammenhæng på en arbejdsplads som i forbindelse med anerkendelse i deres professionelle virke. Især virker denne del af selvrealiseringsaspektet vigtigt for forældre, der kort forinden barslen har afsluttet en uddannelse og har et ønske om at bruge deres færdigheder i praksis. Slutteligt fremgår det af empirien, at forældrene finder mening i en

gennemgående følelse af, at institutionspasningen bidrager med positive elementer for deres børns udvikling, og at de har en følelse af, at de på et tidspunkt i barslen ikke længere slår til og alene kan varetage barnets motoriske og sociale udvikling, hvorfor institutionen i sig selv vurderes som en ressource hos forældrene, fordi denne afhjælper forældrenes utilstrækkelighedsfølelse og giver forældrene en følelse af at 'gøre det rigtige' for deres børn og deres udvikling. Dette bidrager til en følelse af håndterbarhed for forældrene, idet de placerer følelser, som adskillelseskulturen afføder, i en større sammenhæng, der føles større end deres egne behov. Forældrene giver udtryk for at have svært ved at vænne sig til adskillelsen fra deres børn, og at de dermed i løbet af arbejdsdagen oplever at mangle koncentration og motivation. Disse elementer belyses med en virksomhedskommunikativ vinkel, der behandler denne overgang fra barsel til tilbagevenden på arbejde som en organisationsændring, der tolker ind i, hvorfor forældrene oplever at have svært ved at dedikere sig til arbejdet efter barselsperioden. I afsnittet ses det, at forældrene i mange situationer oplever stort pres på deres professionelle indsats som i mange tilfælde vurderes af forældrene selv til at være mangelfuld og halvhjertet, fordi respondenterne tilkendegiver at være mentalt fraværende som et resultat af bekymring og skyldfølelse over barnets pasning, hvilket i nogle tilfælde fører til opsigelse af deres stilling. Dog ses det i empirien, at forældrene typisk vurderer deres arbejdsmæssige indsats og liv som vigtigt for deres selvrealiseringsproces, hvorfor der kan argumenteres for, at forældrene i nogle tilfælde befinder sig i et slags paradoks, hvor de ender med at føle, at de ikke slår til som ønsket hverken i forælderrollen eller professionelt.

Slutteligt belyses der i artiklens tredje og sidste analysedel, hvordan forældrene påvirkes af master- og counternarratives, der bidrager med yderligere pres på forældrenes tvivls- og samvittighedsfølelse i forbindelse med de valg de træffer omkring deres børns trivsel. Her ses det, at forældrene på begge sider af narrativerne oplever at falde uden for samfundets masternarrative og derfor føler tvivl og dårlig samvittighed over den måde, de har prioriteret. Dette ses som endnu et element i analysen, der bidrager med et pres på forældrene, der kan overføres til deres egen trivsel i det private såvel som jobtrivsel idet forældrene oplever at falde uden for den diskurs, som de er en del af, og derfor argumenteres der for, at forældrene generelt set kan opleve at føle sig uden for og forkerte. Som sidste led i artiklen svares der i forbindelse med ovenstående konkret på artiklens problemformulering:

*Hvordan påvirker adskillelseskulturens elementer forældre som arbejdskraft efter endt barsel?
Hvordan skaber forældrene mening i en adskillelseskultur?*

I artiklens analyse belyses det ud fra den indsamlede empiri, at forældrene påvirkes af 1) et behov for anerkendelse i deres forælderrolle såvel som i deres professionelle liv, og at dette udfordres af en generel følelse af tvivl og utryghed overvejende baseret på følelser af tvivl over adskillelsen fra barnet såvel som negative oplevelser i forbindelse med processer som f.eks. indkøring, der bidrager til en følelse af, at forældrene står uden for samfundsmodellen og diskursen. Det fremgår af analysen også at forældrene påvirkes af 2) oplevelsen af ikke at slå til professionelt, fordi de udfordres af skyld og tvivlsfølelser såvel som afsavn til deres barn, hvilket i nogle tilfælde fører til, at forældrene tilkendegiver ikke at være motiverede rent fagligt såvel som tilkendegivelser om ikke at slå til eller lave fejl baseret på en følelsesmæssig konflikt. I nogle tilfælde fører disse følelser til opsigelser af deres stillinger eller tanker herom, hvorfor der i analysen argumenteres for en manglende håndteringsmodel eller strategi på lige fod med andre organisationsændringer, der kan forekomme i en organisation, og der sættes lighedstegn ved organisationsændringer som fænomen og det at vende tilbage på en arbejdsplads efter endt barsel. Det belyses i analysen, hvordan forældrene 3) finder mening i at aflastes af forskellige elementer som familie, ønske om selvrealisering såvel som overbevisning om, at institutionspasning er bidragende til børnenes udvikling både socialt og motorisk, hvilket viser sig som en håndteringsmekanisme for forældrene, der ved hjælp af disse elementer opnår en følelse af også at træffe rigtige og gavnlige beslutninger for deres familier. Slutteligt belyses det, hvordan 4) narrativer, som forældrene oplever i deres kultur, også fungerer som et bidragende element til forældrenes følelse af tvivl, idet de tilkendegiver at falde uden for samfundets normative diskurs og derfor opleves der hos forældrene en følelse af at træffe valg, der opleves som grundlæggende forkerte af deres omverden.

Bibliografi

Andersen, L. B., Hansen, K. M., & Klemmensen, R. (2010). *Metoder i Statskundskab*. KBH: Reitzels Forlag.

Antonovsky, A. (2000). *Helbredets Mysterium: At tåle stress og forblive rask*. KBH: Reitzels Forlag.

Arbøl, N. (2013). *Det Moderløse Samfund*. Queenswood.

Brinkmann, S., & Kvale, S. (2009). *Interview: En Introduktion til et håndværk*. KBH: Reitzels Forlag.

Fraser, N. (2003). *Redistribution or Recognition? A Political-Philosophical Exchange*. Verso.

Grey, P. (2015). *Free to Learn: Why Unleashing the Instinct to Play Will Make Our Children Happier, More Self-Reliant, and Better Students for Life*. Perseus Book Group.

Holm, H. H. (2011). *Danske børn kommer tidligst i institution*. Hentet fra dst.dk: <https://www.dst.dk/da/Statistik/bagtal/2011/2011-11-21-daginstitutioner>

Holmelund, M. (2020). *Selvrealiseringens Paradoks DEL 1*. Hentet fra kulturkritiskforum.dk: <https://kulturkritiskforum.dk/selvrealiseringens-paradoks-del-1/>

Honnet, A. (2003). *Behovet for anerkendelse: En tekstsamling*. KBH: Reitzels Forlag.

Jarvinen, M., & Mik-Meyer, N. (2005). *Kvalitative metoder i et interaktionistisk perspektiv*. KBH: Reitzels Forlag.

Lundholdt, M., Maagaard, C., & Piekut, A. (2018). *The International Encyclopedia of Strategic Communication*. Wiley-Blackwell.

Mølgaard, M. (2020). *Mie er uddannet filosof og går hjemme med sine børn: Arbejdsmarkedets krav er blevet vigtigere end vores små børns behov, og derfor svigter vi dem*. Hentet fra Politiken.dk: https://politiken.dk/debat/debatindlaeg/art7596628/Arbejdsmarkedets-krav-er-blevet-vigtigere-end-vores-små-børns-behov-og-derfor-svigter-vi-dem?shareToken=b_57ZCAAKAIQ

Mikkelsen, T. J., & Grønbech, L. F. (2020). *Sundhedsplejerskens normative indvirkning på moderskabet*. Aarhus: Aarhus Universitet.

Nynne. (2017). *Definitionen på begrebet "Adskillelseskultur"*. Hentet fra verdenvedsidenaf.dk: <https://verdenvedsidenaf.dk/definition-paa-begrebet-adskillelseskultur/>

Pedersen, S. J., & Bransholm, K. (2012). *Samfundsvidenskabernes videnskabsteori – en indføring*. KBH: Reitzels Forlag.

Rasmussen, A. O. (2019). *Danske forældre er europamestre i at parkere børn i vuggestue*. Hentet fra Tjekdet.dk: <https://www.tjekdet.dk/indsigt/danske-foraeldre-er-europamestre-i-parkere-boern-ivuggestue>

Rasmussen, T. ((unpub.)). *Hvad er fænomenologi? Nogle overvejelser*. Hentet fra livsverden.dk: <http://www.livsverden.dk/nonpub/Rasmussen.T.H.unpub.Hvad.er.faenomenologi.pdf>

- Sabri, H. (2018). Institutionaliserings af Barndomme. Hentet fra Folkeskolen.dk: <https://www.folkeskolen.dk/626062/institutionaliserings-af-barndommen68>
- Schore, A. (Januar. 2. 2001). Effects of a secure attachment relationship on right brain development, affect regulation, and infant mental health. *Infant Mental Health Journal*.
- Seale, C. (2017). *Researching Society and Culture*. Sage Publications Ltd.
- Skaaning, J., & Bannor-Kristensen, D. (2017). LISTE: Her er kommunerne der giver tilskud til at passe dit eget barn. Hentet fra dr.dk: <https://www.dr.dk/nyheder/indland/liste-her-er-kommunerne-der-givertilskud-til-passe-dit-eget-barn>
- Storm, M. W. (2019). Søndagslæsning: Korte indlæg om Adskillelseskulturen. Hentet fra kulturkritiskforum.dk: <https://kulturkritiskforum.dk/sondagslaesning-korte-indlaeg-om-adskillelseskulturen/>
- Storm, M. W. (2019). Stress hos småbørnsmødre. Hentet fra kulturkritiskforum.dk: <https://kulturkritiskforum.dk/stress-hos-smabornsmodre/>
- Storm, M. W. (2020). Er børn voksne underlegne i et værdighedsperspektiv? Hentet fra kulturkritiskforum.dk: <https://kulturkritiskforum.dk/er-boern-voksne-underlegne-i-et-vaerdighedsperspektiv/>
- Thorup, P., & Solsø, K. (2015). *Ledelse i Komplexitet*. Dansk Psykologisk Forlag.
- Yiannis, G. (2015). *Storytelling*. Routledge Handbook of Interpretive Political Science.
- Burgers, Christian & Konijn, Elly & Steen, Gerard. (2016). *Figurative Framing: Shaping Public Discourse Through Metaphor, Hyperbole, and Irony*. *Communication Theory*.
- Lockwood, Nancy R.. (2003). *Work/Life balance: Challenges and Solutions*. Society for human research management.